

Tamim Ansary, *Ometena sudbina: Historija svijeta u očima muslimana*, s engleskog prevela Azra Mulović, Sarajevo: Centar za napredne studije, 2020. Str. 472. ISBN 978-9926-471-22-4.

Među izdanjima Centra za napredne studije u 2020. godini nalazi se i knjiga Tamima Ansarija *Ometena sudbina: Historija svijeta u očima muslimana*, na engleskom jeziku objavljena 2009. godine u New Yorku. Ansari je savremeni afganistansko-američki autor, nativni govornik perzijskog jezika, koji živi i radi u San Francisku. Autor u uvodu donosi podatke osvom djetinjstvu u Afganistanu i zanimanju za historiju, čemu možemo zahvaliti nastanak ove studije. Kao dječaku omiljena knjiga bila mu je *Historija svijeta za djecu*. Tek će kasnije ostati razočaran jer ni ta, a ni druge slične knjige koje je čitao nisu opravdavale svoj naziv s obzirom na to da u njima nije pronalazio *svoju* historiju. Većina njih bila je eurocentrična i imala je skrivenu dozu rasizma. Izražava žaljenje što su i sami muslimani, svjesno ili ne, prihvatili zapadni narativ o svjetskoj historiji unutar koje muslimani zauzimaju malo ili nimalo prostora jer je “islam relativno mala pojava”. Smatra da takav pristup nije ispravan jer je islamska civilizacija u vrijeme svoje najveće razvijenosti obuhvatala prostor koji je veći od Evrope i Sjedinjenih Američkih Država danas. Zbog navedenih razloga odlučio se na pothvat pisanja *alternativne* historije svijeta, ovoga puta iz perspektive muslimana. Nakon uvoda, sadržaj knjige podijeljen je u sedamnaest poglavlja, u kojima autor obrađuje historiju svijeta od predislamskog perioda u Hidžazu do savremenih dešavanja na Bliskom istoku. Knjiga sadrži i Pogovor, Bibliografiju te indeks imena i pojmova.

Koristeći hronološku metodu, autor nastoji da na najbolji način sažme historiju muslimana te da je prikaže kao dio svjetske historije, što ona neupitno jeste. Kako bi objasnio kontekst u kome je došlo do rođenja islama, autor u prvom poglavlju opisuje stanje *srednjeg svijeta*, kako naziva Bliski istok i nudi nam političku konfiguraciju tih prostora. Drugo poglavlje posvećeno je poslaniku Muhammedu, a. s., tačnije njegovom djelovanju nakon Hidžre, koju muslimani prihvataju kao početnu godinu u svom kalendaru. Očekivano, u ovom poglavlju pronalazimo informacije o dolasku Objave, prvim sljedbenicima Poslanika, a. s., i sukobima,

značaju preseljenja iz Meke u Medinu te o poukama i mudrostima prvih bitaka u islamu. Drugo poglavlje završava smrću Poslanika, a. s., da bi naredna četiri poglavlja bila posvećena rođenju hilafeta, velikom raskolu među muslimanima te dvjema velikim dinastijama koje su bile nositelji hilafeta: Emevijama i Abasijama. Pored prikaza političkih dešavanja iz ovog perioda, autor skreće pažnju i na pojave koje su se odvijale u pozadini: na kodifikaciju Kur'ana, sakupljanje i zapisivanje hadisa, različite frakcije unutar islama koje se javljaju u to vrijeme a koje će se kristalizirati u dvama savremenim polovima islama: sunizmu i šiizmu. Prije nego je prešao na Osmanlije, autor je posvetio jedno poglavlje učenjacima, filozofima i sufijama jer se paralelno s razvijanjem islamske države razvijala i islamska civilizacija, što često previdimo. Poglavlja *Turci dolaze*, *Pustošenja* i *Preporod* govore o onome što je hronološki uslijedilo nakon pada Abasija. Podjeli hilafeta, izrastanju turkijskih dinastija Gaznavida, Memluka, Seldžuka, Osmanlija, decentralizaciji, oživljavanju Perzije –svim tim događajima na političkom planu prethodili su križarski ratovi i *mongolski holokaust* – pad Bagdada. S ciljem boljeg razumijevanja, autor često komparira ličnosti i događaje unutar islamskog svijeta s onima na Zapadu, kako bi potaknuo na razmišljanje i bolje razumijevanje. Tako gazije poredi s vitezovima, sufije s monasima, bitku kod Čaldirana s bitkom kod Hastingsa i slično. Kada je 1600. godine svijet bio na rubu da postane dominantno muslimanski, autor priču prebacuje u Evropu kako bi objasnio događaje koji su doveli do toga da sudbina muslimana bude *ometena*. Jedanaesto poglavlje pod naslovom, *U međuvremenu, u Evropi* donosi podatke o važnim događajima na toj strani svijeta a koji će se kasnije snažno odraziti na islamski svijet: o otkriću Amerike, razvoju moreplovstva, progonu muslimana iz Španije, ponovnom otkrivanju grčke filozofije, velikoj šizmi, propitivanju autoriteta Crkve. Autor zatim postavlja pitanja zašto su se sva velika otkrića desila na Zapadu, a ne na Istoku, uprkos tome što je Istok stoljećima bio u prednosti. Od dvanaestog poglavlja Ansari govori o vremenu u kojem su kontakti Istoka i Zapada učestali, ali još uvijek nisu izazvali sukob civilizacija. Prvi kontakti uvjetovani trgovinom ili radoznalošću kasnije će prerasti u kolonizaciju i masovno naseljavanje i dominiranje Evropljana na Istoku, među muslimanima. Ovakvim pristupom autor odlazi dalje od većine radova koji se bave sličnom problematikom jer ne prestaje s opisivanjem historije muslimana zaključno sa 1258. godinom i padom Bagdada ili sa 1517. godinom i prelaskom titule halife na osmanske sultane. Takav pristup autora za svaku je pohvalu i pomaže razumijevanju savremenih odnosa Istoka i Zapada. Autor posvećuje pažnju događajima koji su doveli do današnje pozicije i stanja među muslimanima. Osmanlije, Safavidi i Moguli tri su posljednja velika islamska carstva, barutna carstva, nakon čije se propasti islamski svijet rasparčao na interesne zone velikih sila da bi negdje sredinom 19. stoljeća Evropljani potpuno kontrolirali

nekadašnji dar el-islam. Posljednjih pet poglavlja posvećeni su intelektualnim i političkim reformama na prostorima nekadašnjeg hilafeta. Nakon što su muslimani shvatili da su potčinjeni Zapadu, javlja se želja za promjenom stanja, koja se kanališe kroz pokrete triju značajnih ličnosti: Muhameda Abdulvehaba, Sejjida Ahmeda od Aligarha i Džemaluddina Afganija. Ti su pokreti na izvjestan način temelji nastanka savremenih nacionalnih država na Bliskom istoku i svoj odjek imaju i dan-danas. Oni su nastojali predstaviti svoje odgovore na pitanje šta je pošlo po zlu u islamskom svijetu i nudili rješenja i načine kako to popraviti. U međuvremenu, desit će se mnogi važni politički događaji koji će kulminaciju doživjeti s dvama svjetskim ratovima i interesima Zapada koji ne jenjavaju.

U posljednjim poglavljima autor donosi sažetu analizu događaja u 20. stoljeću koji su doveli do porasta militarizma i 11. septembra, kojim autor završava svoje izlaganje. Utjecaj Zapada još uvijek nije zanemariv, naročito nakon što nafta postaje važan prirodni resurs. Ansari navodi i okolnosti u kojima zbog rasta nacionalizma nastaju savremene države kao što su Turska, Saudijska Arabija, Islamska Republika Iran i druge većinski muslimanske zemlje. Naročitu pažnju posvećuje pitanju Palestine. Ne treba biti naivan i pomisliti da su se nacionalnim oslobođenjem i borbom za nezavisnost muslimanske zemlje riješile zapadnih utjecaja. Otprilike u isto vrijeme nafta postaje najvažniji resurs na svijetu, što će dodatno pojačati interese Zapada koji su i danas prisutni i čine okosnicu međunarodnih odnosa.

Kako je i sam autor naveo, *Ometena sudbina: Historija svijeta u očima muslimana* nije akademska teza, već više priča koju je osjetio potrebu ispričati odgovorajući na pitanje: Šta je to s tom paralelnom historijom svijeta? Želio je napisati djelo pri čijem čitanju neće smetati težak akademski jezik i brojne fusnote koje se pronalaze u univerzitetskim knjigama. Na taj način, autor je ponudio kostur priče, oslanjajući se na radove naučnika koji su koristili prvorazredne izvore. Domišljatim jezikom i stilom koji je protkan humorom, autor knjigu završava izlaganjem o 11. septembru, pozivajući na razmatranje narativa koji su nastali oko njega. Ocjenjujem da je autor uspio u ostvarenju zadatog cilja te djelo preporučujem za čitanje.

Emina Mostić